СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 51. Джерзі Сити, Н. Дж., четвер, 4-го березня, 1937. VOL. XLV. No. 51. Jersey City, N. J., Thursday, March 4, 1937. THREE CENTS

СТАЛЕВА КОРПОРАЦІЯ КАРНЕҐІЯ ПРИЗНАЄ ЮНІЮ Й ВИЩУ ЗАПЛАТУ

ПИТСБУРҐ (Па.). — Велике сталеве підприємство „Карнеґі-Ілінойс Стіл Корпорейшен" підписало угоду з організаційним комітетом юнії сталевих робітників.

Угода признає юнію, підвишку робітничої заплати, 8-годинний день праці та 40-годинний тиждень праці та спеціяльну заплату за роботу понад цей час. Підприємство зобовязується нею далі не робити ніякої ріжниці між робітниками за приналежність до юнії.

Рівночасно з тим юнія признала корпорації право говорити з представниками інших робітничих юній та зобовязалася не організувати робітників підчас їх заняття працею для підприємства.

Мінімальна заплата має виносити 5 долярів на день.

Угода має велике значіння для всіх робітників сталевого промислу, бо вона певно заставить інші сталеві підприємства піти слідами підприємства „Карнеґі-Ілінойс Стіл Корпорейшен".

Вона має велике значіння для самого підприємства. Угода відразу дає корпорації можливість добиватися контракту від уряду на доставу сталі й заліза для американської воєнної фльоти. Цього не могла робити, бо закон Волша й Гілея постановляє, що уряд має право давати замовлення лишень таким підприємствам, що признають 40-годинний тиждень праці.

ПРЕЗИДЕНТ НЕ ПОКИДАЄ ІДЕЇ „НАЙРИ".

ВАШИНГТОН.—Президент Рузвелт вислав конґресові рапорт свого спеціяльного комітету про „краєву промислову відбудову" („найру"). Він заявив представникам преси, що він сподівається, що конґрес, простудіювавши цей рапорт, ухвалить відповідні закони по лінії загальних ідей старої „найри".

Рапорт обнимає 240 сторін і показує, як розвязувати ріжні пекучі суспільні питання та як вминути всякі небезпечні ключки.

ПОСОЛ ЯРЕМА ЗА ВАКАЦІЙНІ ОСЕЛІ.

НЮ ЙОРК. — Асемблімен Степан Ярема відбув конференцію з посадником міста Ню Йорку, Ля Ґвардією в справі проєкту закона про вакаційні оселі, що посол Ярема його вніс у нюйорський стейтовій леґіслятурі.

Посол Ярема пропонує, щоби місто влаштувало в доокружних стейтових парках вакаційні оселі для дітей незаможних родичів. Ярема пропонує, щоби така дитина мала право до двотижневих вакацій. Ля Ґвардія радив не обмежати вакацій до двох тижнів.

ПАМЯТАЛА ЧАСИ РАБСТВА.

ГАМИЛТОН (Бермуда). — В домі для бідних померла тут Джейн Джансон, що її всі звали „тіткою Джейн" й вважали найстаршою людиною на острові. Вона мала при смерти 106 років життя й добре памятала знесення рабства на Бермудах.

РУЗВЕЛТ ЗА ДИКТАТУРУ.

ВАШИНГТОН. — Пані Борден Гаримен, членка Краєвого Комітету Демократичної Партії, подала до публичного відома свій лист до Амоса Пінш‹о›ва, котрий атакував президента Рузвелта за плян реформи суду як заходи до диктатури.

Пані Гаримен каже, що підчас виборчої кампанії Рузвелт виразно говорив про потребу реформи суду й народ дав йому на це мандат.

СТРАЙК У МАЙНІ СКІНЧИВСЯ.

ЮНЮНТАВН (Па.).—Перший „сидячий страйк", у вуглевім промислі покінчився, коли понад двіста майнерів, що засіли були в місцевій копальні мягкого вугля вийшли на поверхню землі згідно з приказом майнерської юнії.

Юнія повідомила страйкарів, що вона виробляє новий контракт з підприємством і радила робітникам покинути страйк. Підчас страйку під землею робітники діставали поживу від своїх родин й спали на покривалах, присланих їм з поверхні землі.

ДРУГИЙ ПРОЦЕС ЗА ЧОРНИЙ ЛЕҐІОН.

ДІТРОЙТ. — Другий процес проти 16 членів терористичної організації „Чорний Леґіон" покінчився в вівторок засудженням 9 з них та звільненням 7.

Між засудженими є Рей Маркленд, бувший посадник передмістя Гайленд Парк, та Артур Ф. Луп, що був донедавна інспектором молока в міськім уряді здоровля. Кромі цього засуджено Роя Ґепнера, полковника „Чорного Леґіону". Всім їм закидувала прокураторія кримінальний заговір убити ґазетного видавця Артура Кинґслія.

Суддя заявив, що він видасть присуд у наступний вівторок. Кожному з засуджених грозить вязниця до 5 літ та гривна до 1,000 долярів.

ПАТРІОТИЗМ АНГЛІЙСЬКИХ СТУДЕНТІВ.

Союз англійських студентів у Кембрідж ухвалив підчас загальних зборів більшістю 100 проти 79, що члени Союзу зголосяться до рядів армії, щоб обороняти систему збірної безпеки.

МАХНО... ВЧИТЕЛЬ КАТАЛЬОНЦІВ.

„Український Тиждень" подає таку замітку:

В Парижі вийшли з друку два перші томи праці Нестора Махна (відомого українського анархіста і партизана — ред. „Н. Ч."): „Під ударами контрреволюції". Третій том вийде трохи пізніше.

Цікаво замітити, — пише „Україн. Тиждень" — що завдяки Махнові, який мав звязки з анархо-синдикалістами Еспанії, відомости про Україну досить поширені в Еспанії, особливо в Каталонії. Книга Махна в двох томах п. н. „Російська (? — ред. „Н. Ч.") революція на Україні" вийшла в еспанській і каталонській мові.

ПРОТИ КОНФІСКАТИ.

Проти конфіскати „Ілька Лепея" Ґрендж Донського в Чехословаччині виступили ріжко українські часописи на Закарпатті. Один з місцевих часописів так і пише: „Здається, зачинається комедія, як з Ольбрахтовим Шуґаєм. Сподіємося, що повість тимбільше розійдеться на Підкарпатті".

ВІДСТУПНЕ НА ДВОКІМНАТНІ МЕШКАННЯ.

У Варшаві комірне за двокімнатне мешкання в новому домі є від 120—150 зл., а „відступне" за таке мешкання коштує 2,000 до 3,000 зл.! Одним словом — брак малих мешкань!

УПРАВИТЕЛЬКА ШКОЛИ ЗІЗНАЄ В СУДІ.

Підчас розправи проти М. Остапюка в Станиславові, упр. школи А. Ґреґаль з Радча м. і. зізнала, що ученик Шеремета, який не хотів учитися польської мови й історії Польщі, підчас лекції співу, коли кляса співала державний гимн — зачав на цілий голос співати „Ще не вмерла Україна". Коли зате його усунули з кляси, співав ту саму пісню ще голосніше під дверима.

„ПОЛІТИКА", ЗАМІСЦЬ „БУНТУ МЛОДИХ".

Польська преса повідомляє, що орган молодих імперіялістів, що стоять на ґрунті ідеольогії марш. Пілсудського, „Бунт Млодих" зміняє назву. Замісць „Бунту Млодих" буде виходити „Політика". Причина зміни в тому, що на сторінках „Бунту" висловлюються не тільки молоді, але й старі.

12 ЛІТ ВЯЗНИЦІ ЗА ВБИВСТВО ДВОХ ЖИДІВ.

Окружний суд у Лодзі засудив Тадеуша Шанявського, члена „Стронніцтва Нар.", за вбивство 9-го листопада на вулиці Лодзі двох жидів, Берковича й Зендля — на 12 літ вязниці.

ЗАКОПАНИЙ СКАРБ НА ПРОСТОРІ СССР.

У Варшаві померла 72-літня Р. Берманова, донька одного з найбагатших жидівських банкирів за старої Росії, барона Ґінсбурґа. Берманова померла в великій нужді. Перед смертю звірила вона свою довгі тайну, що, втікаючи з Росії по перевороті, не могла відтам забрати багатомільйоновий скарб свого батька, а тільки закопала його в одній камяниці в Ленінґраді. Цей скарб складається з двох міліонів у золоті, з цінних брилянтів, що їх купив був Ґінсбурґ за 800,000 рублів, з плятини та дорогоцінностей. Донька перекаже тайну большевикам, якщо вони заплатять її 40 відсотків від цього скарбу.

САМОГУБСТВО ПАЦІЄНТА В ЗАВЕДЕННЮ НА КУЛЬПАРКОВІ КОЛО ЛЬВОВА.

В заведенню для душевно недужих у Кульпаркові в загальній салі, де є коло 30 ліжок і стільки хворих, у суботу нічно дижурували два дозорці: Мартинишин і Якубовскі. А сторожили вони так, що лягли двох душевно-хворих з ліжок, а самі поклалися там до сну. Один з усунених з ліжка хворий, сів на іншому ліжку, щоб мучитися цілу ніч, а другий, якийсь В. — подер сорочку й повісився на вікні. Обох дозорців звільнили з їх посад і передали поліції й судові за недбальство. Ось порядки в Заведенню для душевно-хворих у Кульпаркові!

ЕМІҐРАЦІЯ ДО ПАЛЕСТИНИ.

За статистичними обчисленнями на палестинській лінії перевезено торік з Польщі до Палестини 16,470 пасажирів.

КАТАЛЬОҐ КРАСОК.

Французька Академія Наук приготовляє до видання працю фізика Сеґі: „Катальоґ 805 відтінків красок". Ця першого роду праця подає на 115 таблицях по 7 відтінків на кожній 805 красок, які може ще розріжнити вправне людське око. Звичайна людина обходиться лише 115 головніших красок. Цей „катальоґ Сеґі" матиме велику вартість для малярів, фізиків, техніків і т. д. Він уперше подає систематику відтінків красок.

ДЕНТИСТ У РОЛІ САНІТАРНОГО ІНСПЕКТОРА.

Довший час вештався по Варшаві якийсь чоловік, що переводив люстрації камяниць. Всюди виказувався він виказами та накладав на власників домів гривни. Карав також і дозорців. На дозорців накладав гривни по 25 зл., а на власників домів по 50 зл. Звичайно грозив, що коли згадану суму не вплатять якстій, адміністраційно підвисуть грівну до 5,000 зл. Кожний волів зараз заплатити. Недавно припадком до одного дому зайшла справжня санітарна комісія й покарала власника гривною 250 зл. Власник запротестував, говорячи, що день передше заплатив 50 зл. Так виявився обман. Обманця зловили. Це безробітний дентистичний працівник Ст. Шузік.

ПРОЦЕС ЗА ВИМУШУВАННЯ ЗІЗНАНЬ.

У квітні м. р. в Чорній, повіт Ланцут, постерунковi Ю. Ружак, Е. Ухура й Я. Порембський на постерунку переслухували Я. Роґалю з Лукавця. Тому, що переслуханий до нічого не признавався, постерункові скували йому руки кайданами, а опісля підносили його на ноги та вливали йому до горла теч, запаху нафти. Рівночасно питалися його, чи признається до вини й тоді пост. Ружак ударив його в лице. Під впливом цих засобів Роґаля признався до непопоенених діл. Колиж вийшов на волю, пішов до лікаря, який ствердив у нього ріжні ушкодження на тілі. Також повідомив про Роґаля прокуратуру, яка згаданих постерункових потягнула до судової відповідальности.

МАСОВИЙ НАПЛИВ ПРОХАНЬ ЗА ПОМИЛУВАННЯ.

З виказів властей виміру справедливости в Польщі ясно, що останніми часами збільшилося число прохань, зложених до канцелярії президента Польщі за помилування. У 1936-му р. вплинули такі прохання від запавших судових присудів дисциплінарних судів, а також прохання, щоб затерти наслідки засуду.

УПАДОК СМЕРТНОСТИ.

Завдяки поступам медицини та санітарної гігієни смертність в Европі значно зменшилася.

Ще 1880 р. в Німеччині на 10,000 людей вмирало річно 261 людей, 1900 р. 211, а 1930 р. тільки 111. В Англії маємо в ті самі роки цифри 205, 182 і 114, у Злучених Державах 198, 176 і 113. Замітний упадок смертности на Мадярщині, де на 10,000 мешканців померло: 1880 р. 386, а 1930 р. всього 155 душ.

СКАРБИ ЖЕБРАКА.

В Ряшеві перевели ексмісію жебрака Герша Штабсарта і серед лахміття в його мешканні знайшли кілька міліярдів польських і німецьких марок та корон, які давно втратили вартість. Крім того знайшли 800 зл. срібними монетами, стягненими з обігу, а також багато дрібних монет.

ЙОСИФ ПЕКАЖ.

В січні ц. р. Чехословаччина втратила одного з найзамітніших своїх історіків Йосифа Пекажа, який помер в 67. р. життя в Празі. Його можна зачислити до найсильніших сучасних істориків. У своїх глибоких історичних дослідах над долею свого народу дійшов Пекаж до переконання, що причиною опізнення національно - політичного відродження чехів було те, що вони втратили всю свою шляхту, по проґраній під Білою Горою (1620 р.). Науковий дорібок Пекажа складається з кільканадцяти менших і з кількох великих наукових праць. Відомий він як дослідник доби гуситизму, реформації і антиреформації та зі своїх праць про культурну місію Славян, зокрема чехів в історії Европи.

БОЛЬШЕВИКИ ЗАЛЯКАНІ ЗРОСТОМ РЕЛІҐІЙНОСТИ

МОСКВА. — Тому, що большевики давлять релігію, нарід радить собі в той спосіб, що в підпіллю творить реліґійні секти. В останніх часах ці секти значно скріпили свою діяльність, так, що залякали тим навіть найвищі большевицькі круги в Москві. Офіційний часопис „Правда" з 2 березня ц. р. приносить широкий допис про застрашаюче ширення сектанства в провінції Івановськ. Провідник місцевої большевицької партії Зельонов мав сказати кореспондентові „Правди" таке: „В цих околицях є множество сект і реліґійних ячейок, з яких деякі є дуже малі, бо мають всього кілька членів. Але вони розвивають таку діяльність, яка далеко перевищає діяльність реліґійного культу, бо вони часто займаються протисовєтською, троцкістичною діяльністю".

ХОРОБЛИВО НЕНАСИТНА ПОЛЬЩА.

ВИЛЬНО.—В союзі письменників бувший польський консул на Підкарпатській Руси виголосив відчит про цей край. Забуваючи на хвилю про те, що діється на українських землях під польським пануванням, він говорив, що чехи цілком чехізують Підкарпатську Русь, що з автономії ні сліду не стало, що всі посади позанимали чехи, а місцевий чоловік, навіть з університетським образуванням ніде в уряді не дістане заняття. Також з економічного боку нарід терпить тяжку нужду. Якщоб внаслідок якихось політичних змін — говорив консуль — можна було перевести на Закарпатті плебісцит, то з певністю 80% населення висказалосяб за переходом до Польщі, або до угорської монархії. Так виглядає ситуація по тамтій стороні наших гір — казав він. Далі цей консуль говорив, що польонізація на Закарпатті вже пішла аж так далеко, що люде по церквах співають реліґійні пісні на нуту „Боже, цось Польскен"...

БОЛЬШЕВИЦЬКІ ГІПОКРИТИ.

МОСКВА. — Чільні органи большевицької преси „Ізвєстія" і „Правда" помістили кілька довших статей у відповідь полякові Валевському, який в польському соймі говорив про траґедію поляків під совєтською владою. Згадані часописи почали тицяти полякам про стан українських земель під Польщею, забуваючи, що такий самий стан є і під їх власним пануванням.

КОНҐРЕС НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ВІДБУДЕТЬСЯ В ЛОНДОНІ.

ВІДЕНЬ. — На засіданню комітету конґресу національних меншин, яке відбулося недавно у Відні, порішено цього року відбути конґрес в Лондоні, в днях 7 до 9 липня. Конґрес дискутуватиме правне положення національних меншин, яка то справа є передумовою мирного співжиття европейських народів.

ЗАХОДИ НІМЕЦЬКОЇ ПОЛІТИКИ.

БЕРЛІН. — Німецька загранична політика концентрується тепер в тому напрямку, щоб розколоти приязнь між Англією й Францією, та в той спосіб дістати від Франції ту частину кольоній, яку Німеччина по війні стратила. Німецькі політичні круги обчисляють, що вкороткі Франція знайдеться над берегом фінансової руїни й через те її політична позиція зовсім ослабне. Вслід за тим, за згодою Англії, вона мусітиме згодитися повернути Німеччині кольонії; а діставши їх Німеччина не буде підносити ніяких претенсій до тих кольоній, що їх має Англія. Та Англія не дуже лакомиться на цю пропозицію. Вона боїться зросту Німеччини й старається всіма силами скріпити Францію та не допустити до її фінансової катастрофи. На днях вона дала Франції позичку в сумі 200,000,000 долярів.

ДЕМОКРАТИЧНІ КРАЇ КОНТРОЛЮЮТЬ СИРІВЦІ.

ЖЕНЕВА. — Після статистичних даних, що вийшли тепер з друкарні Ліґи Націй, виходить, що джерела сирівців цілого світу є поділені в той спосіб, що чотири держави контролюють 60% всіх сирівців, а інші народи решту. Цікаве те, що всі ті чотири держави є демократичні. До них належить В. Британія, Злучені Держави Америки, Франція і Голяндія. До головних сирівців, що вони контролюють належить: нафта, вугіль, залізна руда, олово, цинк, тина, нікель, сірка, ґума, вовна, бавовна і т. д. Від тих сирівців залежить економічна судьба інших 18 промислових країв.

ПРИГОТОВЛЯЮТЬ МОЛОДЬ ДО ВЕЛИКИХ ДІЛ.

БЕРЛІН. — Провідник німецької націстичної молоді Бальдур фон Ширах видав відозву до хлопців, що родилися 1927 року, себто тих, що мають нині 10 літ, і закликає їх вступати до молодих націонал-соціялістичних організацій і виконати свій обовязок супроти вождя Гітлера.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc,
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ТАЙНА УСПІХУ ДЕМОКРАТІЇ

В часі, коли всюди стільки мови про недомагання демократичної системи правління, коли раз-у-раз підносяться щораз нові голоси про „крізу демократії", цікаво почути, що є такі краї, в яких демократія дописує. І тут не буде це вже ніякою несподіванкою, коли зазначимо, що одним з таких країв є Анґлія — мати модерної демократії. А саме таке виходить з щойно проголошених споминів про визначного анґлійського державного мужа — Артура Джеймса Балфура, цього, що то положив величезні заслуги на полі переорґанізування британської імперії на такий новий лад, який заґарантував домініям самоурядування і тим звязав їх ще тісніше з Анґлією ніж це бувало передше.

Балфур твердить, що світ не розуміє анґлійської демократії. Він тільки знає про певні демократичні засади, але не знає, в який спосіб ці засади переводяться в життя. І тому саме і демократичні засади, що є добрі для Анґлії, не є добрі для інших країв. Бо тут замало знати теорію, але треба теж добре знати і практику. Інакше й з найкращих демократичних засад нічого путнього не вийде.

Отже британська імперія держиться купи, згідно з твердженнями Балфура, тому, бо вона уявляє своєю владою високу інтеліґенцію, великий практичний змисл своїх державних мужів і певну консервативну послідовність у своїх замірах. Цю владу ціхує далі ще й — чесна адміністрація.

Але чи це все вже є вистарчаючим, щоб вдержати при купі такий кольос як британську імперію? І тут натрапляє світ на нову загадку, коли хоче розвязати це питання. Особливо, коли хоче судити британську демократичну систему по парляменті, зглядно по тих дебатах, які там ведуться. Або ще точніше: по тих тертях і сварках, які так часто мають місце в британськім парляменті, а які в парляментах інших країв довели ці краї до дійсних кріз і захитання чи знищення парляментаризму. Та в Анґлії, як знаємо, вони системою не захитали. Демократична система в Анґлії далі являється — здоровою. Але такою не зробили її конституція та мертві закони і установи, а сотки літ практики. Це та столітня практика довела до цього, що ніякі перешкоди не можуть спинити демократичної машини, яка звикла постійно функціонувати і виконувати свою державну роботу. І таке вже ввійшло в кість і кров народу і його представників. Тому саме, якіб не були ріжниці й тертя між анґлійськими партіями в парляменті, всі партії згідні з тим, що не можна доводити до цього, щоб державна машина переставала як слід функціонувати, щоб тим способом демократична форма правління виявляла себе невідповідною. Ось і тому демократія в Анґлії далі горою.

ЧЕРГОВИЙ ПОЛЬСЬКИЙ НАСТУП НА ЛИТВУ

Взаїмовідносини між Литвою і Польщею були вже від самого початку віднови обох тих держав все напружені. Залежно від міжнародньої ситуації як теж політичних комбінацій те напруження прибирало ріжні форми і види. Був час, коли загально говорено, що поза кулісами йдуть переговори поміж політиками обох тих держав. Прийшов знова час, коли в польській пресі пішла брутальна лайка проти литовської держави, а в парі з тим переслідування литовців у Виленщині при акомпаніяменті вшехпольських протестаційних віч та резолюцій.

Причиною литовсько-польської ворожнечі є Вильно і виленська область. Стан цей нагадує в буденному житті відносини між багатим і бідним, коли то богач уповаючи на свою силу забрав біднішому богатий шмат його прадідної землі і ще по такому вчинкові робить бідному пропозиції до згоди та навіть і приязни якщо цей з цього кусника своєї землі зрезиґнує. Наскок ґен. Желіґовського на Вильно, позірно проти волі Пілсудського, був **насильним грабунком.** Створення там фіктивного соймику, зложеного виключно з там осілих поляків, якого завданням було піднести хліб та сіль Пілсудському, було звичайнісенькою **комедією** для замилення очей світові та державам антанти.

Для молодої та ослабленої боями з бермонтівцями та большевиками литовської держати залишилось тоді по такім польськім насильстві дві дороги: або війною відібрати загарбану країну, або обмежитись наразі до протесту та виждати слушного часу, щоб ті загарбані землі дістати назад в своє посідання. Розуміється, що на перший шлях Литва тоді ступити не могла, бо це рівнялосяб було самовбивству, бо тоді не право та справедливість, а брутальна сила назначувала межі держав. Залишився тому другий шлях, без сумніву довший, але не безнадійний. Тому теж уряд заложив тільки в 1920 р. протест проти такого потоптання права самовизначення народів, а в дальшій консеквенції зірвав всякі зносини з Польщею, а для підчеркнення, що з Вильна і виленської області не думає зрезиґнувати, зазначив в литовській конституції, що **Каунас** являєсь тільки **провізоричною столицею** литовської держави так довго, поки Литва не дістане назад Вильна. І ось уже сімнацять літ зряду приглядаєсь світ тому куріозному станові, де дві держави стоять зглядом себе на ділі на военній стопі без формального виповідження війни та без щоденного проливу крови. Що та тактика литовського уряду була правильною, показав пізніший розвій подій.

Поляки спочатку легковажили собі цей стан, бо їм здавалось, що в міжчасі вдасться засимілювати литовське населення на Виленщині та своєю дипльоматією так обставити Литву, що вона скорше чи пізніше з тим фактичним станом погодиться. Польща не брала собі у рахубу ані атракційної сили **відновленої литовської держави,** ані **відпорности** автохтонного литовського населення Виленщини всім польським асиміляційним затіям. Стан такий тревав до 1926 року, коли то Польща не виходила з економічних та політичних кріз та коли Пілсудський ображений сидів у Сулеювку. З його приходом до влади наступила зміна, раз тому, що віджила ягайлонська ідея, а по друге що міжнародня ситуація наказувала Польщі, втисненій між дві потуги (на заході Німеччина, на сході Совети) шукати тіснішого зближення до балтійських держав, до яких дорога йшла таки через Литву. В першому моменті Пілсудський хотів війною змусити Литву до послуху. На це одначе не згодилась тодішня союзниця Польщі Франція. Тому пробувала Польща через Союз Націй, як теж через міжнародній трибунал в Газі, змусити Литву навязати сусідські взаємовідносини. Історична двомінутова розмова Пілсудського з Вальрозмова Пілсудського з Вальдемарасом в Женеві не принесла Польщі бажаних успіхів, а трибунал в Газі станув на становиську Литви. Не помогла висилка польських емісарів на Литву як Пристора, Ромера, Кательбаха і інших, не помогли лебедині звуки Пілсудського при кожнім його побуті в Вильні. Пілсудський замкнув очі не діждавшись того моменту, коли польське рамя обійме впертого литовця. Не помогла теж **політична кумедія** з похованням серця Пілсудського в Вильні.

Зі смертю Пілсудського польські спроби змусити литовський уряд признати теперішну польсько-литовську границю не припинились. Проворний та зручний міністер Бек пішов слідами своїх попередників та свойого учителя з тою хіба ріжницею, що зробив подвійний наступ на Литву: безпосередний, впрост на литовського міністра закордонних справ при помочі засідань Ліґи Націй та посередній через Латвію і Естонію. Ці польські наступи теж не вдались. Литовський уряд не міг піти на ніякі уступки в справах, що ввійшли в кров і кість всього литовського свідомого громадянства. Спротив литовського уряду викликав у Польщі реакцію в виді нової нагінки на литовське безборонне населення виленської области. Щоб виправдати свою політику хопилась Польща її питомих метод. „Литва — кричала тоді польська преса — **попирає український революційний рух** на західньо-українських землях. Іншими словами за це треба шукати реванжу на безборонній литовським населенню Виленщини. Чисто большевицька льоґіка! Тими арґументами, опертими до того ще на фальшивих, неясного походження матеріялах, довго не могла Польща оперувати.

Переслідування в Виленщині не припинялись, пішли збільшеним темпом тільки вже під претекстом. Воєвода в Вильні закрив всі литовські приватні школи, культурні установи та читальні під претекстом, що мовляв там шириться дух ненависти супроти польської держави. За розвязанням шкіл і тих установ пішла нагінка на поодинокі особи. За литовські національні відзнаки та за памяткові виленські медалі посипались як з рога обильности грошеві кари та арешти.

Стан цей тревав до кінця минулого року. Ані та нагінка ані теж інспіровані в естонській та латвійській пресі статті **не вплинули на зміну** наставлення литовського уряду супроти Польщі. Навпаки це все викликало ще більшу ненависть та обурення проти Польщі навіть в тих шарах литовського громадянства, що з ріжних причин спершу приглядались байдужно тому литовсько-польському спорові, Польська політика репресій та нагінок на Виленщині зеднала товариству по освободженню Вильна багато нових і активних членів в краю як теж на еміґрації та прибавила новий моральний та матеріяльний капітал для боротьби з польською окупацією.

Польща хопилась знова дальших метод. На замовлену польським міністерством закордонних справ інтерпеляцію в польському соймі дня 15. грудня, відповів міністер Бек, і то не перед соймовою лавою чи інтерпелянтом, але в пресі, закидуючи литовському урядові злу волю і т. п. В парі з тим пішла нова нагінка в польській пресі на Литву про „вицофання кредиту довіря" і тим подібне. Забули мабуть тут польські політики, що кредитувати можна тільки тоді, коли маєсь самому подостатком, а дотеперішна віроломна політика Польщі супроти литовців і інших народів не здобула собі ані морального кредиту ані довіря. Тимсамим польський апель минув без відгомону в Литві як теж в інших країнах.

Мусіла прийти нова чергова польська провокація. Бруковий краківський „Курерок" та інші польські ґазети вдарили в алярм, що мовляв, в Ковні пробуває голова української революційної орґанізації, що там підготовляється **заговір проти цілости польської держави** проти внутрішнього мира в Польщі, і що Литва є чинником неспокою в Европі та руйнує европейську політичну рівновагу.

На разі ще не ясно, що хоче Польща тими новими провокаційними вістками осягнути. Чи це тільки виплив гніву, що до сьогодня їй не вдалось змусити Литву до замирення резиґнації з Вильна і виленської области чи це підготовка собі ґрунту в західній Европі під нову Желіґовщину.

Але рік 1937 це не рік 1920! Побрязкування зброєю легко може довести до военної заверухи, в якій Польща, не зважаючи на наладнання своєї приязни з Францією та мілярдові французькі кредити, може втратити більше, чим здобула колись хитрощами та силою. — С-н.

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ ПОХІД ПРОТИ УКРАЇНИ

На протестаційному публичному зібранню, що його улаштувала „Українська Громада в Німеччині" в Берліні проти жахливого поневолення України Москвою, говорив д-р З. Кузеля про плянове нищення української культури большевиками. З цього реферату, виголошеного німецькою мовою, передаємо тут деякі гадки для інформації.

Політика большевиків на Україні представляє собою політику окупанта і наїздника в найгіршому того слова значінню. Спрямована вона однак не тільки проти національно-політичних змагань українського народу — будови самостійної держави, але просто проти його екзистенції духової і фізичної взагалі. Від самого початку змагає вона затерти усі питоменности народу, притупити почуття національної окремішности, а усі вияви народньої культури, побуту і публичного життя безоглядно підпорядкувати московському устроєві. Комуністична влада в Україні не обмежується до соціяльних і господарських справ, як це діється в Московії, але як новий вияв закаптуреного російського імперіялізму й шовінізму доцільно і брутально веде боротьбу проти усіх національно-культурних стремлінь українських народніх мас.

В першу чергу звернувся комуністичний терор проти української інтеліґенції, щоби позбавлений духового проводу нарід лекше замінити в гельотів Москви. Єфремов, Ніковський, Зеров, Ганцов, Майковський, Іваниця, Гермайзе, Дурдуківський, Левченко, Шарко, Холодний...., усіх їх знищено в провокаторському монстрпроцесі в Москві 1930 р., як членів і провідників контрреволюційного „Союзу Визволення України" і „Союзу Української Молоді".

В парі з тим піднято справжній похід проти української науки, передовсім Київської Академії Наук, в якій згуртувалося понад 70 учених і біля 300 наукових співпрацьовників. Проведено „чистку", здесятковано склад, запроторено на заслання й тюрму цілий ряд учених, як Харламповича, Слабченка, Кримського, Грушевського; „переорґанізовано" Академію, в якій, з вищого наказу й ласки, появилися такі незнані науковці як Шліхтер, Затонський і інші. Історичну секцію знищено в її розцвіті, а її орґанізатор і душа проф. Грушевський погиб голодовою смертю на засланні. Ці випадки — це був сиґнал до остаточного погрому української науки, літератури й культури. В архівах, школах, бібліотеках, церквах... скрізь добачувано контрреволюцію і український шовінізм. Арештовано, присуджувано на тюрму, заслання, каторгу і смерть сотні учених українців, а на їх місця приходили комуністичні приплентачі, переважно жиди й москалі. Жорстока судьба стрінула проф. Степана Рудницького, не відомо, що сталося з Пархоменком, Петровом, Оглобліном, Козловською...

Рештки української науки, що залишилися ще, мусіли визнати за Палладіном (жид) — теперішним секретарем Академії, що „тільки диктатура пролетаріяту озброєна теорією Маркса, Леніна і Сталіна забезпечує справжній поступ нації". Започаткований проти української інтеліґенції особистий терор швидко поширився на усі верстви української суспільности, передовсім на селянство у звязку з переводженням колективізації сільського господарства. Виконавцем назначено Постишева (москаль), бо до цього не надавався вже ніодин український комуніст. Знову переведено чистку К.П.б.У. десяткування урядовців і службовиків Комісаріяту сільського господарства; розстріл Маркевича, самогубство Скрипника і т. д.

Українська культура мала допасуватися до російських комуністичних цілей включно до зречення прав до своєї мови, бо всі національно-культурні стремління України є, мовляв, суперечні ідеям пролетарського інтернаціоналу. В боротьбі проти українства — заявив Постишев — не може бути мови про якунебудь мягкосердність або компроміс. І справді протягом останніх літ переводить Москва послідовно жахливе діло знищення української культури.

На цьому тлі ми зрозуміємо, чому така мізерна і безвартісна українська книжкова продукція на Україні; чому калічать цензурою українських клясиків; чому навіть мова й український правопис проголошені як контрреволюція, мусять завертати зі свойого нормального шляху розвою і на приказ мають зблизитися до „пролетарської" російської мови; чому така безвиразна українська штука, театр, опера...

Однак свідомі того, що все це тільки дочасні, зовнішні утиски, ми певні, що в цій боротьбі з московським наїзником українська культура вийде побідником.

М. О. Лейкін.

ПІД ЕСПАНСЬКИМ НЕБОМ

Гумористина повість.

(7)

Послугач видивився на схвильовану жінку, виняв із кишені фрака дві ложечки, вложив їх до склянок із буліоном і вкінці відійшов із брудними тарілками.

— А то худобина!... Ложечки напевно такі самі брудні, як тарілки, а він повкладав їх до буліону — говорила Ґлафіра Семенівна. — Добре місце вишукав собі, в задній кишені фрака для переховування ложок.

Іванів уважно взявся пити буліон і саме віднайшов хліб серед чернечих капелюхів, як інший послугач приніс пироги.

— Що я бачу! Пироги!... Ми обїхали такий шмат світа, а ніде нам їх не подали, аж щойно в Еспанії — говорила Ґлафіра Семенівна, пробуючи пироги. — Навіть досить смачні — сказала після того, як покоштувала.

— Ти забула, що ми їли пироги в Венеції, — відізвався чоловік.

— Правда, правда, одначе в Венеції жили ми довго в готелі, то господар хотів нам справити несподіванку та казав дати на обід пироги. Ті венецькі не були вдалися, а ці мають зовсім смак наших пирогів із мясом.

Послугач приніс дві великі чарки Хересу й рибу.

— Для мене не треба вина — говорила Ґлафіра Семенівна.

— Хай буде, я твоє випю.

— Бійся Бога, впешся знову.

— Не бійся серденько.

— Риби також не буду їсти, бо хто їх там знає, що то за риба. Я певна крім того, що він приніс рибу на тих самих брудних тарілках, які я йому казала забрати.

— Зїм також твою рибу, бо я голоден дуже.

По рибі подали якийсь мясний пудінґ з рижом і печеною цибулею. Ґлафіра Семенівна не хотіла того навіть пробувати.

— Це мусить бути справжня еспанська страва — говорив Іванів, заїдаючи пудінґ із гострим сосом. — Пече страшно, а булоб зовсім смачне, колиб не було так сильно поперчене.

— Мені здається, що це щось наче наші зрази, зроблені на еспанський спосіб, — запримітила Ґлафіра Семенівна.

— Гм.... Може бути, одначе сос, як його назвати, а для крокоділь... Йой! Якжеж воно пече! — говорив Іванів, прохолоджуючи собі уста.

Як печеню подали, після зеленої фасолі, курята, все на тих самих тарілках. Ґлафіра Семенівна здогадувалася з того, що в Еспанії нема звичаю змінювати тарілки за кожною стравою. Ґлафіра Семенівна покушала печеню, одначе заразже відсунула від себе тарілку та сказала:

— Тьфу! Не можу їсти, бо воно печене на оливі.

Та Іванів їв курята й упевняв:

— Їм лише тому, що вони приладжені на еспанський спосіб.

Після печені послугач приніс компот і чорну каву. Ґлафіра Семенівна виловила з компоту дві мухи. Іванів зїв компот і випив каву, а потім відізвався до жінки.

— Брудно, бо брудно, зате подостатком. За пять пезет є їсти аж занадто! До того треба ще зарахувати й вино, хоч воно, щоправда, погане, одначе всетаки щось коштує.

— Ти кажеш, що погане, одначе придивися, скільки того вина випили черці. Знаєш, вони говорять про нас, бо я бачив, як цей сивий чернець притакнув головою та сказав: Руссо.

Почувся голос дзвінка. Всі зірвалися від стола та спішно тиснулися у дверях, що вели на перон. Один ваґон третьої кляси заняли були жандарми.

— Чомуж вони ідуть із нами? — спиталася чоловіка неспокійна Ґлафіра Семенівна.

— Гм... А хтож їх там знає... Може нас будуть оберігати по дорозі. Я читав десь, що тут не дуже безпечно... Еспанія зрештою відома своїми опришками.

— Боженьку! Навіщож ти мені тепер це сказав? Не могтиму спати в ночі... Чи ти справді читав таке?

— Чи я читав, чи теж чув від когось, того вже собі не пригадую, та знаю напевно, що в ґорах за опришків не тяжко.

— Не лякайжеж мене без потреби.

— Ти вже не повинна боятися. Ми були в Туреччині та переїздили попри найнебезпечніше опришківське гніздо, а нічого нам не сталося, тож і тут при божій помочі якось ціло вийдемо! Тай ти сама бачила, що нас оборонятиме цілий відділ жандармів.

Серед тієї розмови запримітили, що до їх ваґону підходять ті черці, що сиділи в гостинниці. За черцями йшов послугач, що ніс куферок і кіщ, із якого визирали шийки пляшок.

(Дальше буде).

ДО УКРАЇНИ

Тебе розпняли на хресті
Таки твої сини,
Котрі служити ворогам
В своїм житті пішли.

Вони, сміючись з ворогом,
Завдали Тобі мук,
Залізні пута вчіпили
Тобі до ніг і рук.

О, Україно, нині ще
Між нами є такі,
Що разом з ворогом життя
Вкорочують Тобі.

Та небагато вже таких
Між нами днесь живе,
Щоб віру дали ворогам,
Що краще в них буде.

Днесь кожний добре зрозумів,
Що ворог нам значить,
О, Україно, вже ось, ось
Ти будеш вільна жить!

Микола Горішний.

— То страшне до місяця ти втратила чоловіка й любовника!

— Так, та на щастя в жалобі мені до лиця...

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

УЧЕНИК І УЧИТЕЛЬ.

Німецька преса витає проголошення „національної консолідації Польщі" з вдоволенням і запалом.

Передівсім тішиться нацистична преса тому, що мовляв, з цею програмою Польща стає в ряди „авторитативних держав".

Чи не спізнена ця радість? Бо коли йде за авторитатизм, то чи не станула на цю дорогу Польща багато скорще, ніж Німеччина?

РІДКІ МОЗКИ.

Америка має більше осіб з докторським титулом на кожну квадратову милю, ніж має котрийнебудь інший край у світі — каже д-р Джозеф Гарт, професор Учительської Семинарії при Колюмбійськім університеті, у своїй праці „Війна проти незнання".

Та д-р Гарт цим не радується. Він додає: не дивлячись на те, в цілих Злучених Державах є нині менше умів першої кляси, ніж було в Аттіці 400 літ перед Христом.

Аттіка це провінція Греції. Коло 400-го року перед Христом вона ледво чи мала й пів міліона населення, тоді як нинішне населення Злучених Держав виносить коло 130 міліонів душ.

ЧЕРЕЗ ЩО НЕ СТАЛО МОЗКІВ?

Д-р Гарт не тільки подав свій погляд про застрашаючий брак кращих умів в Америці, але й старатися подати зараду, себто найти причину цього стану.

Каже він, що брак умів першої кляси в Америці треба приписати практикованим тепер виховним способам. На його думку, нові школи дивляться тільки за одним: за тим, щоби викорінити незнання. Себто даючи ученикові знання, школа не дає йому розвинутися в ум першої кляси.

Це виглядає на якийсь парадокс, себто противорічне твердження. Та д-р Гарт його пояснює так: Пакуючи ученикові в голову знання, школа робить з нього людину наївну й улеглу. Вона вчить ученика приймати безкритично все, що йому в школі подають.

МОЗОК ПЕРШОЇ КЛЯСИ.

Та це власне приймання всього на сліпо вважається в багатьох школах за доказ справжнього розуму.

Тимчасом д-р Гарт так описує людину, що вийшла з американської школи й не є умом першої кляси:

„Як дитина вийде з школи, вона буде читати ґазети безкритично. Вона буде вірити в усе, що їй скаже партія, ґрупа, кліка або кляса. Вона буде голосувати на всіх кандидатів партії згори до долини. Вона буде піддержувати всяку забобонну програму, яку тільки її товариші предложать. І на загал такої людини не буде можна відріжнити від всякого іншого члена юрби. Одинокою признакою такої дитини буде хіба те, що вона приступить до університетського клюбу та буде забавлятися пятикою в пристойний спосіб. На загал така людина не прочитає ні одної поважної книжки за все своє життя".

Так описує д-р Гарт людину, що не має мозку першої кляси, в 1937-мім році по Христі в Америці, або 2,380 літ по цвитучім розвою маленької грецької провінції. Та чи це лишень опис людей, що вийшли з американської школи?

НОВИЙ РУХ — НОВИЙ „МАҐАЗИН".

Цими днями появився новий місячник під назвою „Амеразія".

Наголовок складається з двох слів: Америка й Азія. Місячник думає посвятитися виключно висвітлюванню відносин між Америкою й Азією.

Наголовок „маґазину" певно пригадає нам слово „Евразія", котре складається з слова „Европа" й „Азія", а котре придумано в Росії на означення руху за зіллятям европейськости й азійства в московській нації та російській („евразійській") імперії.

Нині про Евразію вже мало коли чути. Цікаво, що буде з Амеразією.

На всякий випадок цікаво, що деякі старі національні рухи обходять без свого „маґазину", а тут береться за видавництво новий і відай штучно зліплений рух.

НАЩО ЗДАЛАСЯ МАШИНА?

Гарі Л. Гопкинс, начальник „адміністрації поступу праць" („Доблю-Пі-Ей"), заповідає скоре видання вислідів 14-місячного розсліду цього урядового бюра над впливом удосконалень на число робіт.

Як звісно, часто говориться про те, що машинерія викидає з роботи робітників. З другого боку люди кажуть, що нова машинерія робить нові заняття. Один фабрикант сказав згаданому бюрові, що від заведення електричних „троків" він викинув 9 мулів, але ні одного робітника. Отже справа не така ясна, як це звичайно здається. Скільки саме робітників тратить роботи через нову машинерію, а скільки її дістає, це є питанням, яке мало розвязати слідство уряду.

Допервa як це слідство буде покінчене, буде могти всякий говорити з фактами в руках, а не з пустої голови, про це важне питання.

БІДА САМА НЕ ХОДИТЬ.

Як каже Гопкинс, з цим основним питанням звязані інші.

Наприклад: в якім віці людина стає нездібна для праці в новочаснім промислі? Або: що можна зробити з людьми, що спиралися на один промисл у місті, коли цього промислу на стало? Чи може людина, що стратила роботу в однім промислі, знайти собі працю в іншім?

Чи не має кожне з цих питань на своїм обличчу признаки великої ваги?

ЗА СКАСУВАННЯ НОР.

У катедрі св. Івана Богослова в Ню Йорку виставлено модель нужденного мешкання, закамарків, чи нор (по англійськи „сломз"), котрих знесення тепер добиваються суспільні орґанізації в краю.

Цей модель має дати „наочний доказ потреби як найскоршого їх знесення".

Гісторичне Товариство збирається виставити драматичні представлення, які будуть представляти ріжні події з американської історії. В цей спосіб товариство хоче представити людям наочно, як виглядала минувшина в Америці.

Шукають способів вбити в память деякі факти, промовляючи до памяти людського ока та до уяви.

Причина.

— Знаєте, той Кордубайло нічого не вміє сповнити, за що візьметься. Я лише цікавий, де поділася його енерґія?!

— Його жінка- виїхала до родини.

— Пане Прийдун, я чула, що ви маєте цвітучий бизнес?

— Так, правда. Я маю крамницю з цвітами.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

У ШЕВЧЕНКОВІ РОКОВИНИ.

Повій вітре, повій буйний та понеси нас гень в Україну, в батьківщину нашу, у Канів дорогий. А там у Каневі, над Дніпром ревучим, високо стоїть гора, на над нею сумна могила. Попри неї старий батько Дніпро котить могутні хвилі. Хтож це лежить у тій могилі, що так в задумі розпростерлась понад степами України?

У березні цього року минає вже 123 роки від уродин, а 76 літ від смерти одного з найкращих синів України, великого поета, пророка та громадянина, Тараса Г. Шевченка. І виринає перед нами його велична постать, безсмертного й незабутнього провідника й пророка українського народу.

Не хочеться вірити, щоб вже сімдесять шість літ минуло як зложено в могилу тлінні останки найбільшого співця України. Цілі покоління минулися, а Шевченків Кобзар до нас немов живий промовляє. Його слово наше серце живим вогнем запалює і сталить у завзятій важкій боротьбі з ворогами за визволення українського народу з неволі. Шевченкова творчість і його трудяще геройське та мучениче життя все ставити будуть Шевченка в ряди провідників нашого народу, в ряди великих борців за Україну, в ряди її національних героїв. Життя Шевченка відоме нам всім. Від колиски до могили воно було виповнене невтомною боротьбою і тяжкою працею для добра, для визволення рідного народу. Читаючи поезії Шевченка, ми неначе оживаємо душею. Він одинокий відчув до дна тяжкий гнет народній і тому виспівав усе горе наболілої душі. Його серце блаґородне й душа чиста, мала для всіх нас любов, а найбільше для України. Він заедно просить земляків, щоб обняти „найменшого брата", щоб любити Україну „во время люте", щоб за Україну Господа молити навіть в „останню тяжку мінуту".

Поет все віддає рідному народові, для себе він нічого не бажає. Шевченко не був ніяким партійником, а великим українським народолюбцем. І не для партій чи ґруп писав він, а для українського народу. України він бажав вільної а в ній вільних, в пута незакованих українських людей.

„Поховайте та вставайте, кайдани порвіте", писав він, звертаючись з тими словами не до якоїсь української партії, якоїсь ґрупи, а до всього українського народу. Від нього він домагався великого революційного зриву у своїм заклику:

> Борітеся — поборете,
> Вам Бог помагає!

Шевченкове життя і вся його творчість є живим і найкращим прикладом, як треба йти життєвим шляхом, щоо не мати зерна неправди за собою. Культурна українська людина не сміє відриватись від рідного пня, не сміє забувати за свої обовязки супроти батьківщини,

> Бо хто матір забуває,
> Того Бог карає!

Ті, що боряться за Україну, це Шевченкові рідні діти. Вони можуть сказати: „Ми Шевченкові діти. Та в ніякім разі не можуть так сказати про себе ці, що служать ляхам та москалям і наш нарід тягнуть в неволю. Бо про них сказав Шевченко, що вони „Гірше ката свою рідну матір розпинають".

Мабуть нема на світі більш національного поета від Шевченка. „Кобзар" Шевченка став справді національним „евангелієм" українського народу. Могутні поклики ґенія України Тараса Г. Шевченка пробудили наш нарід, оживили для нього славні дії минулих віків, викликали в народі святу любов до своєї рідної батьківщини. І тепер, у 76-ті роковини смерти цього великого нашого поета, учителя та провідника, наберім зрозуміння для великої Шевченкової ідеї; наберім охоти до корисної праці, розпалім у своїх серцях гарячу любов до всього, що рідне. Послухаймо того голосу, що пливе до нас із далекої і дорогої могили над Дніпром, послухаймо тих всіх заповітів, а тоді напевно Шевченкові роковини не проминуть безслідно, не будуть лише традиційною пригадкою про поета, але будуть чимось більше: скріпленням нас на дусі та обеднанням у одну мирну й свідому українську націю.

Слава, слава, Шевченкові!

Слава великому українському революціонерові, великому мистцеві народнього українського слова.

В сьогорічні роковини твоеї смерти, Батьку Тарасе, — твій дух вітає серед нас скитальців, тут на чужині, далеко від рідної батьківщини. Поблагослови своїх діток, а ми — українські націоналісти присягаємо, що твій заповіт таки здійснимо.

Михайло Шміґельський,
Клівленд, О.

ГЕЙ, СТАВАЙМО ВСІ ДО ПРАЦІ!

Гей, ставаймо всі до праці
Поки тільки є ще час,
Підложімо дров до ватри,
Щоб вогонь нам не погас.

Бо як згасне наша ватра,
Буде трудно розпалить,
Гей, до праці! Дров підкиньмо,
Нехай краще ще горить.

Хай горить полумям ясним
В наших серцях молодих
І ніколи хай не гасне,
Поки тільки нас живих!

Хай огріє ум заспалих,
Що сплять сном ще зимовим,
Хай і в них вживають серця,
А спання пускають в дим.

Хай видніє наша ватра,
Як та зоря в небесах,
Що веде в невидну нічку
Заблуканих в правди шлях.

Микола Горішний.

ПОВОРОТ ПУШКІНА

Для Українців цікаве століття Пушкина тим, що можемо помічати як довкола його імени консолідуються всі москалі всякого забарвлення. Це доказ, наскільки Пушкин справді великий московський письменник, наскільки він виріс і вріс у московську психіку та є виразником її національних прагнень. Саме на тлі імперіялізму, втіленого у Пушкина та його сучасників у бронзовій постаті Петра, Переможця Карла й Мазепи, постать поета для нас така цікава. Бо-ж це тут, під памятником фальконета вперше в самодержавний гимн поолександрівської Росії врізався сміх Шевченка. Пригадаймо собі „Мідяного вершника":

...І прямо в темній вишині
На грані брили камяної
Кумир з простертою рукою
Сидів на бронзовім коні...
„що крізь туман
Підносив голову мідяну,
Що владним помахом руки
Узкрай приморської луки
Воздвиг столицю нездоланну...
Страшний він в наокружній
[масі,
Яка могутність на чолі!
Яка залізна міць долоні!
А що в коні за дивний пал!
Кудиж зірвався ти учвал
І де ти скачеш гордий коню?
О, можний владарю віків!
Чи ти над прірвою глухою
Не так залізною рукою
Росію стовма підхопив?...
(Пер. М. Рильського).

Саме цей образ викликав у Шевченка гостру реакцію, де глум (...у свиті — не свиті; і без шапки, якимсь листом голова повита...) переплітається з проклонами для „мусянжового царя" і „злодійни", яка його памятник збудувала. В цьому ідеольогічному зударі Пушкин-Шевченко, як не можна краще, можемо зясувати собі національну типічність обох великих поетів, на тлі проблеми, що по столітті не тільки не стала менш актуальна, а навпаки ще більш загострилася, раз мало не збивши мідного вершника з педесталу на землю.

Річ у тому, що Пушкинська муза стала від деякого часу з ініціятиви, як кажуть, самого Сталіна, близька для „оновленої" Росії. Минулися недавні ще часи, коли обіцювали „сбросіть Пушкіна с парохода современности". Нині совєтський офіціоз „Правда" запевняє, що „щойно пролетарська революція зуміла вперше признати Пушкинові славу національного поета народів Сов. Союзу...". Не зважаючи на те, що Пушкин яскравий представник і співець февдально-поміщицької доби, зразковий дворянин та апольоґет самодержавства й російського націоналізму — а може саме через те останнє! — поет став несподівано близький тому новому самодержавному режимові. Хоч советська критика й не заперечує, що автор Онеґіна виразник ідей дворянсько-кріпацької доби, та впевняє, що в тому визначенні нічого образливого для поета немає(!); старанно вишукано й освітлено яскраво всі моменти, що вязали або могли вязати поета з декабристами, щоб доказати революційність письменника на тлі своєї доби. Навіть у такому типовому „панському" творі, як „Евген Онеґін" зуміли знайти офіціяльні советські ідеольоґи революційні нотки. Є, правда, в деяких його творах моменти революційні, але це радше данина тогочасній моді, за якою йшла вся інтеліґенція, та що в порівнанні з антицарським духом цієї творчости Шевченка, у доказах марксистської критики виглядають дуже натягнені. Автім праця такої критики дуже невдячна. Вона роблена більш для декорації, як із самої потреби. Недармо недавно Еренбурґ хвалився на викладі в Празі про те, що „в Советах взагалі ніяких книжок не палять, бо советські критики присвячують ряд поважних і прихильних праць навіть поетичному ґенієві Тютчева, монархіста й царського цензора". А всеж Росія вертається у своє річище.

Зате зовсім інша справа, що культ Пушкина стараються тепер москалі з усіх сил прищепити українській літературі. Досить переглянути будьяке число советських літературних ґазет, щоб побачити, до чого воно йде. Найкращі українські письменники, що ще залишились, запяті постійними перекладами з Пушкина, при чому сам Рильський переклав „Мідного вершника", „Кавказького бранця" та „Евгенія Онеґіна". Блискуча, в порівнанні з бездарною збіркою „Київ", поема Рильського про Сталіна вказує, що примусові лекції Пушкина не пішли намарне.

Про те, як українці мають ставитись до ідей Пушкина, не треба й широко розводитись. Муза Пушкина, як твердить сьогодні советська критика, сягає до космічно, стає загальнолюдською, понадкласовою. Це твердження остаточно добиває саму марксистську критику, яка у питанні пристосування поета до сучасних обставин пішла на перекір власному марксистському принципові і мусіла скомпромітуватись. Кілька ваґонів паперу понаписуваного з нагоди Пушкінського року доказує, що всякі критичні вибілювання були зайві, бо як казав іще Гоголь, — Пушкин незвичайний феномен, единий, московської душі. Виректися його, — значилоб для Росії, і то для кожної, виректися себе самої. — („Діло").

С. Гор.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

БЕЙОН, Н. ДЖ.

З хрестин на Рідну Школу.

В неділю, дня 14. лютого б. р. громадяни Ілля й Пелагія Пасічник справляли забаву з нагоди хрещення маленького свойого сина Василя. З тої нагоди посходилось багато їхніх приятелів, бо треба признати, що гром. Пасічник з подругою належать до найкращих громадян нашої української громади. Своїми щедрими жертвами на всякі народні цілі вони вже багато разів засвідчили свою любов до свойого народу. Коли тільки переконаються, яка збірка, вони радо жертвують і можуть бути приміром для інших. А вже щодо Рідної Школи, то вони відносяться до неї з повним розумінням, бо знають, що тільки в рідній школі наша будучність.

Вони посилають до місцевої української школи своїх двох старших діточок, які, на втіху родичів, за короткий час зробили дуже гарний поступ. Своєю скромною вдачею та щирим відношенням до інших зєднали вони собі багато щирих приятелів, які були приявні на цій гарній забаві, на яку господарі не поскупилися. При веселій гутірці та смачних стравах, не бракувало й українських пісень, дотепних та веселих жартів, а теж і патріотичних промов з піднесенням многоліття для родичів і їх маленького синка. При цій забаві гості рішили за згодою господарів, щоб зложити й цим разом жертву на Рідну Школу в Рідному Краю.

Громадянин Пасічник з подругою з великою приємністю перші зложили від себе $5 долярів, а по $2: П. Борис, А. Рейтар, J. Grey; по $1: В. Мельничук, І. Довгань, Ю. Телішевський, Л. Бачинський, М. Козак, І. Корело С. Chatfield, П. Савич, Н. Нагребний, Ю. Мендоха; по 50 ц.: Р. Жирий, Л. Ґавазин, П. Гайса, О. Пасічник, М. Нагребна. Разом зложили $23.50. Розхід 20 ц. Отже вислано до краю через Обєднання $23.30. Збіркою занялись пані М. Борис і К. Довгань. А помагали їм добрими словами, П. Борис, Ю. Теліщевський і А. Рейтор.

Іван Довгань.

МИЛВОКІ, ВІС.

На Рідну Школу.

Члени товариства ім. Івана Франка, відділ 103 У. Н. С., відбували свій звичайний місячний мітінґ в лютому ц. р., на якому Т. Барсук прочитав лист зі старого краю про Рідну Школу, що потребує помочі. Присутні зложили на ту ціль: по $1: А. Гатало, І. Пунько, І. Олсон, Н. Савицький; по 50 ц Т. Барсук, Т. Таніх, П. Стецик, І. Ґурський, М. Адамчук; по 25 ц.: Н. Петричка, Й. Сосницький. — Разом $7. Зібрані гроші вислано до старого краю через „Обєднання" на Рідну Школу.

Т. Барсук.

— Що то говорити, чим більше хто має, тим більше ще хоче мати.

— Гм, а чи пані вже мали близнята?

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

БЕЙОН, Н. ДЖ.

Свято Ольги Басараб.

Українські громадяни міста Бейону відсвяткували дня 14. лютого річницю смерти Ольги з Левицьких Басараб, української революціонерки замордованої польською поліцією. Святочний концерт відбувся в Українськім Народнім Домі, заходами жіночого товариства Ольги Басараб.

Рано по Службі Божій парох о. О. Павляк відправив панахиду, в якій взяли громадну участь члениці згаданого товариства. Пополудні відбувся концерт.

Програма свята була ріжноманітна. Були співи хору „Боян", деклямації і промови. Першою точкою було вступне слово, що його виголосила предсідниця т-ва К. Ґіль. Короткими, але гарними словами вона привітала приявних, що по береги заповнили галю і просила їх вшанувати покійну Басарабову повстанням з місць. Дальший хід програми передала учителеві Мельничукові, а цей переводив точка за точкою у взірцевому порядку.

Хор, що складається головно з роджені тут молоді, відспівав дуже гарно пісні, скомпоновані Кошицем, Леонтовичем і Гайворонським. Діти з місцевої Рідної школи виголошували чудово свої деклямації. Деклямували: Ю. Коваль, Л. Лашків і М. Коваль. Зі старших деклямували пані К. Довгань і панна Р. Курило. Святочну промову виголосила пані Ю. Мельничук. Нею вона прикувала всіх слухачів, бо говорила не порожні фрази, тільки переконуючо. Казала, що такими святами ми виховуємо суспільність, вчимо її йти тим незломним шляхом, що ним йшла Ольга Басарабова. Нам потрібно свідомого і характерного народу. Бо тільки свідомий і характерний нарід здобуває свої національні ідеали. Несвідомі, хоч би їх були міліони, будуть тільки плакати над своєю недолею. І вистарчить малої горстки наїздників, щоб їх поневолити. Нарід без твердого характеру розлітається перед ворогами в перополосі. Тільки твердий і характерний нарід бореться з ворогами. Ольга Басараб дала нам приклад, як треба боротися з ворогами, а цей приклад ми повинні наслідувати.

Далі бесідниця кликала українські матері, щоб вони розказували про мученичу смерть своїм дітям, щоб і ті знали, як польська влада мучить український нарід, та щоб з тих дітей виростали оборонці народу.

Приявні нагородили бесідницю рясними оплесками, бо такої промови з уст жінки дійсно не приходиться часто почути. Кінцеве слово сказав о. О. Павляк. Він ясно представив гнет польської шляхти в старі часи, та як теж теперішні старання польського уряду нас знищити. Супроти такого грізного стану український нарід мусить обєднатися і спільними силами поставити тим спільним зазіханням сильну противагу. Свято закінчено українським національним гимном. Переведена збірка на народні цілі принесла суму $22.35.

Василь Вавран,
б. стрілець У. Г. А.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Сплатім довг.

Наближаючася конвенція Союзу Українок Америки заставляє жіноцтво подбати, щоб був сплачений затягнений організацією довг на закупно експонатів на шикаґовську виставу. Централя довгує ще $680, хоч уже сплачено в минулому році коло $200. Цей довг гамує ширшу працю. Відділи заповняють каси доходами з ріжних імпрез. Централя має вкладки відділів, які ідуть на оплату канцелярії й адміністраційні кошти. На сплату довгу остається отже мало. Виходить, що всі ми мусимо занятися сплатою цього довгу, бо С. У. А. це наша організація, і всі ми мусимо дбати про її розвій і силу. Тому ми повинні подбати, що ввесь довг був сплачений ще перед конвенцією. Тов. У. А. Горожанок, від. 41 С. У. А. ухвалило вислати дохід з балю в сумі $35 до централі С. У. А. на сплату цього довгу. І віримо, що інші відділи С. У. А. зроблять те саме й тим чином допоможуть позбутися довгу, що спинює нам ширшу працю.

О. Штогрин.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64, повідомляє, що збори відбудуться в суботу, 6-го березня, в годині 7.30 ввечір під ч. 435 Минь вул. Просимо всіх членів і членкиць прибути на означений час. Є важні справи до полагодження. — А. Зелінський, предс.; С. Винарський, кас.; М. Сас, секр.

ДІРБОРН, МІШ. Від. 141 повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 7. березня о год. 2.30 пополудні в Фордсон Гай Скул. — Бушковський, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Товв. Запорозька Січ, від. 388, повідомляє своїх членів, місцевих і позамісцевих, що місячні збори відбудуться в неділю, 7-го березня о годині 2-гій пополудні на У. Н. Г. Просимо всіх членів, щоби були присутні на цих зборах. — П. Гливяк, предс.; П. Огар, секр. І. Михальцевич, кас.

МЕНВІЛ, Р. АЙ. Тов. ім. М. Драгоманова, від. 181, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що квартальні збори відбудуться в неділю, 7-го березня, в годині 1-шій пополудні, в Н. Домі на Компилай Гіл. Просимо всіх членів прийти на означений час, бо є важні справи до полагодження. Довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости, бо впротивнім разі будуть суспендовані. Неприявний член буде караний після ухвали. Стефан Шевчук, предс.; Павло Тиняк, кас.; П. Черкас, секретар.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ.

(123)

Дикуни булиб напевно здігнали Олд Таймера, хоч тілом вони були значно менші від нього, бо Олд Таймер, маючи Калі Бвану на рамені, не здужав скоро бігти. Та ту знова якісь чародійні стріли забриньчали в повітрі і одна за другою повалила трупом наперед одного дикуна, потім другого і третього. Решта дикунів, побачивши, що якісь чародійні стріли вбивають їх, зі страхом завернули.

А ці чародійні стріли висилав ніхто інший тільки Тарзан. Він заховався за пнем дерева і слав ці смертельні стріли одну за другою. Він відшукав оселю бебетів в сам час. Але замісць того, щоб так як Олд Таймер вриватися брамою до середини, він примостився високо на дереві, щоб зорієнтуватися в ситуації. В слушний момент він почав ділати.

Стискаючи кріпко свій дорогоцінний тягар Олд Таймер прямував зі всіх сил в напрямку брами. Він чув за собою крики, вереск, стогін, але не звертав на це ніякої уваги тільки біг. Він знав дуже добре, що одиноке їх спасіння е в утечі. Він не міг собі простити перший раз, що дав собі вирвати дівчину з рук. Тепер він не думав цього повторити.

Тарзан, що пильно слідкував за розвоем подій, побачивши, що Олд Таймер вже безпечний і що залякані дикуни втікають назад до своїх колиб, хотів вже завернути і незапримічено зникнути в нетрах. Та в той момент, коли він обертався, під ним зломалася гиляка і він повалився на землю. По дорозі він вдарився сильно в голову і стратив притомність.